

Ouder, je bent het en blijft het!

Onderwijs en ouderbetrokkenheid:
aanzet tot praktijk voor scholen, brugfiguren, CLB en
gezinsbetrokken welzijnsdiensten

VERENIGING WAAR ARMEN HET WOORD NEMEN

DE ZUIDPOORT vzw
Ottergemsesteenweg 12
9000 Gent
09/ 245 09 05
zuidpoort@skynet.be
www.armoede.be/dezuidpoort

Inhoudstafel

Voorwoord	p.4
Inleiding	p.7
Deel 1: In het belang van kinderen:	
aandacht voor de plaats van de ouder bij wie het kind niet opgroeit.....	p.8
I. Context: Vereniging waar armen het woord nemen.....	p.8
1. Missie.....	p.8
2. Start van de werkgroep onderwijs.....	p.9
3. Vaststelling.....	p.9
4. Besluit.....	p.9
II. Project: 'Ouder, je bent het en je blijft het'.....	p.10
1. Welke ouders?.....	p.10
2. Wat leren 'ouders aan de zijlijn' ons?.....	p.10
3. De visie van de ouders.....	p.16
4. Reacties van de onderwijswereld.....	p.17
5. De dialoog geeft richting: betrek welzijn!.....	p.18
6. De dialoog gaat verder: drie ronde tafels in 2008.....	p.20
7. Partiële samenwerking, gericht op concrete veranderingen.....	p.21
8. Het resultaat mag niet verloren gaan! Vijf acties.....	p.21
9. Besluit: geef ouders perspectief!.....	p.22
Deel 2: Wat kunnen partners meenemen naar hun werksector?	
11 sectornota's.....	p.24
I. Brugfiguren	p.25
II. Begeleidingstehuizen	p.27
III. CGG-teams	p.29
IV. CAW's	p.31
V. CLB	p.32
VI. Visie van het Agentschap Jongerenwelzijn Oost-Vlaanderen	p.34
VII. Scholen	p.36
VIII. Pleegzorg	p.38
IX. Dagcentra	p.40
X. MPI's	p.41
XI. Thuisbegeleiding	p.43

Inhoudstafel

Deel 3: Knelpuntennota	p.45
I. School	p.46
1. Het recht op informatie over ons kind op school is onvoldoende gegarandeerd.....	p.46
2. De instemming van beide ouders is nodig, maar dikwijls worden niet beide ouders gecontacteerd.....	p.47
3. Bij de inschrijvingen worden niet altijd beide ouders gehoord.....	p.48
4. Privacy en veiligheid tegenover de andere ouder worden soms geschonden.....	p.48
5. Het inschrijvingsformulier houdt onvoldoende rekening met alle soorten ouders.....	p.49
6. Afspraken worden niet consequent nageleefd.....	p.49
II. Justitie	p.50
7. Juridische uitspraken worden slecht gecommuniceerd.....	p.50
8. Niet alle opvoedingssituaties zijn juridisch geregeld.....	p.51
9. Gerechtelijke terminologie is onduidelijk.....	p.52
III. Beleid	p.53
10. Gescheiden ouders zijn het niet altijd met elkaar eens.....	p.53
11. De ouder kan zijn recht op betrokkenheid niet hard maken.....	p.53
IV. CLB	p.54
12. De rechten van de minderjarige en deze van de ouders zijn niet voldoende op elkaar afgestemd.....	p.54
13. Het recht op medische zorg van het kind hangt nog te veel af van de thuissituaties.....	p.55
V. Ouders	p.56
14. Alleenstaande ouders die het kind wel alleen thuis opvoeden, stellen zich vragen over de rechten en de plichten van de andere ouder.....	p.56
VI. Conclusie	p.57

Voorwoord

Het wordt wellicht zelden als zodanig verwoord, maar het is, naar ik vermoed, een gedachte waar veel mensen die een rijke ervaring hebben met kinderen het wel mee eens zullen zijn:

kinderen -alle kinderen- hebben fundamenteel een behoefte *fier* te kunnen zijn op hun ouders.

Dat geldt voor jongere maar ook voor oudere kinderen.

Ook al maakt zowat elk van ons in de loop van zijn ontwikkeling, meer bepaald als jongere, een fase door waarin men geneigd is zijn ouders als hopeloos verouderd, compleet uit de tijd en nog meer van dat fraais te beschouwen, diep van binnen blijft dat gevoel leven, of minstens de behoefte te kunnen zien dat je moeder, je vader iemand van betekenis is of is geweest.

Als kind wil je trots kunnen zijn op je mama, je papa. Trots, fier om wie en wat ze zijn. En niet louter omdat ze biologisch of in welk ander opzicht ook je ouders zijn. Fier kunnen en mogen zijn op je ouders is ook niet hetzelfde als je ouders graag zien. En het gaat hier ook helemaal niet om een of andere morele plicht die je als kind zou hebben, zoals de plicht om je ouders te respecteren.

Het gaat om een fundamentele behoefte, een belangrijke factor in de ontwikkeling van een kind. Niet beschaamd hoeven te zijn voor, maar trots kunnen zijn op wie en wat je bent.

Dat is wat direct samenhangt met fier kunnen zijn op je mama, je papa. Wordt daar niet aan tegemoet gekomen, dan wordt de gezonde ontwikkeling van een eigen identiteit sterk bemoeilijkt.

Het wordt heel wat moeilijker om open in de wereld te staan en de kansen te benutten om een eigen leven op te bouwen.

Het leven wordt moeilijk als je worstelt met een diep gevoel van schaamte om wie en wat je bent vanwege je herkomst, vanwege je ouders.

Of je het als kind gemakkelijk of eerder moeilijk hebt om fier te zijn op je ouders hangt van verschillende dingen af.

Je eigen tegendraadsheid als kind bijvoorbeeld (onderschat dat niet!). Of de mate waarin je ouders je iets van hen laten zien waarop je fier kunt zijn.

Of de mate waarin belangrijke anderen je ouders met erkenning en respect bejegenen. Of je wijzen op dingen over of van je ouders, die je als kind zelf niet zo gemakkelijk kunt zien, maar waar je eigenlijk fier op kunt zijn.

In hoe je je als kind over je ouders voelt, spelen anderen, de buitenwereld dus een belangrijke rol; het is niet puur een kwestie van ouder-kindrelatie. En in die buitenwereld neemt de school een belangrijke plaats in.

Ook al geven ze je van hun ervaringen met je school misschien weinig openlijk prijs, als kind merk je het wel als je ouders zich door de school erkend en gerespecteerd voelen. En wellicht nog meer als dat niet het geval is.

Er zijn voor een school verschillende goede redenen te bedenken om te investeren in ouderbetrokkenheid en in een goede communicatie met ouders. Het creëren van meer kansen voor kinderen om hun ouders te zien als mensen die gerespecteerd worden en waar je als kind fier op kunt zijn, is er ongetwijfeld één van.

De positieve rol die de school hierin kán spelen, komt wellicht nog het sterkst naar voren in de situatie waarin één of beide ouders in grote mate voor de school onzichtbaar (lijken te) zijn, bijvoorbeeld omdat ze niet bij de dagelijkse opvoeding van de kinderen betrokken zijn, tengevolge van een echtscheiding, plaatsing van de kinderen, enz. Hoe moeilijk moet het voor een kind niet zijn om fier te zijn op een ouder die (voor belangrijke anderen) niet zichtbaar is of lijkt te zijn? En hoeveel moeilijker moet dat dan nog niet zijn voor kinderen die bovendien in een situatie van armoede leven, wat nog minder kansen tot een positieve identificatie met zich mee brengt?

Scholen die in hun werking het kind centraal willen stellen (en welke Vlaamse school wil dat niet?), hebben dus redenen te over om ook aandacht te besteden aan de communicatie met die ouders die voor hen minder zichtbaar zijn.

In het kader van het Gelijke Kansenbeleid brengt de Vlaamse Overheid ouderparticipatie en – betrokkenheid terecht als een belangrijk speerpunt naar voor. Precies met het oog op meer gelijke kansen voor de kinderen, wordt in deze brochure terecht aandacht gevraagd voor wat een belangrijk deelaspect in een beleid tot meer

ouderbetrokkenheid in elke school zou moeten zijn: de communicatie met de minder zichtbare ouders, ouders in een armoedesituatie van wie de kinderen niet hoofdzakelijk thuis opgroeien. Het behoort tot de taken van de Lokale Overlegplatforms om mee te werken aan de realisatie van het Gelijke Onderwijskansenbeleid. Om te streven naar meer gelijke kansen, tegen uitsluiting en sociale segregatie.

Het lag dan ook voor de hand dat het LOP-Gent-Basisonderwijs en het LOP-Gent-Secundair Onderwijs het project van De Zuidpoort zouden ondersteunen.

Het mag misschien verwonderen dat in een voorwoord voor een brochure over en door zulke minder zichtbare ouders, het perspectief van het kind zo centraal geplaatst wordt. Dat heb ik bewust zo willen doen, om zo de band te versterken tussen de problematiek die hier wordt aangekaart en het "kind centraal"-motto dat scholen (terecht) zo prominent in het vaandel dragen.

Wat de ouders in de voorliggende brochure aan de scholen vragen, is in het directe belang van de betrokken kinderen. Het perspectief van de ouders dan? De lezer kan gerust zijn. Dat wordt in wat volgt, meer dan voortreffelijk en vooral heel pakkend verwoord.

Jean Pierre Verhaeghe
Voorzitter Lokaal Overlegplatform Gent – Basisonderwijs

Inleiding

Binnen de werkgroep onderwijs van de Genste vereniging waar armen het woord nemen De Zuidpoort, werkten we drie jaar aan het project 'Ouder, je bent het en blijft het!'.

Dit project was een dialoogproces, waarin ouders van De Zuidpoort opkwamen voor de situatie van een betekenisvol aantal ouders onder hen, namelijk diegenen bij wie de kinderen niet thuis opgroeien. Zij gingen in dialoog met vertegenwoordigers van zowel onderwijsinstanties als welzijnsdiensten. Samen zochten we naar begrip en mogelijkheden om meer kansen te creëren voor de ouderrol van deze 'ouders aan de zijlijn' en voor de verbondenheid met hun kinderen.

Ter afsluiting van het project, stellen we deze brochure samen.

In het eerste deel beschrijven we uitvoerig het verloop van het gehele project.

In het tweede deel bundelen we elf sectornota's.

Partners uit elf deelsectoren vatten beknopt samen wat zij, na de dialoog, zien als belangrijke stellingen, knelpunten en aandachtspunten in hun eigen werkgebied. Deze nota's willen anderen inspireren om de boodschap van het project een plaats te geven in hun eigen praktijk.

Het derde deel geeft een juridische knelpuntennota weer.

Hierin lichten we knelpunten toe die ouders, scholen en CLB ervaren rond het recht op betrokkenheid van iedere ouder. We illustreren ze met ervaringen van ouders.

Wij hopen dat deze brochure niet echt het sluitstuk van ons project is, maar dat onze ervaringen, de dialoog en de samenwerking verder zullen leven en bij zullen dragen tot het waarmaken van het recht van àlle ouders. Door andere organisaties en diensten binnen de diverse sectoren de sectornota's voor te leggen en door de knelpuntennota over te dragen aan het beleid. De bijdragen van de dialoogpartners tonen alvast dat er reeds veel inzet is en bovendien veel goodwill om de positieve evolutie verder te zetten.

Wij danken allen die aan dit dialoogproces meewerkten.
We wensen u veel inspiratie.

Deel 1: In het belang van kinderen: aandacht voor de plaats van de ouder bij wie het kind niet opgroeit¹

I. Context: Vereniging waar armen het woord nemen

1. Missie

De Zuidpoort in Gent is een vereniging waar armen het woord nemen. Ons ontmoetingshuis bevindt zich aan de Heuvelpoort te Gent. Meerdere dagen per week komen medestanders samen met mensen in armoede. De groep kookt en eet samen, er wordt gepraat en er zijn verschillende gespreks- en werkgroepen rond inspraak en meer specifieke armoedethema's.

Deze activiteiten kaderen in een missie van armoedebestrijding. Door het onderlinge contact worden mensen mondiger en vinden hun waardigheid terug. Van daaruit proberen wij een zo rechtstreeks mogelijke dialoog op te bouwen tussen de samenleving en de mensen in armoede zelf. Vanuit gedeelde ervaringen kunnen zij aantonen welke mechanismen hen in armoede gebracht hebben en zichtbaar maken wat hen hierin vasthoudt. Mensen in armoede kunnen verwoorden wat zij nodig hebben om tot meer participatie in de samenleving te komen.

Onderwijs is één van de thema's waarvoor wij ons bijzonder inzetten. Deze keuze vloeide ondermeer voort uit de oprichting van het LOP in Gent, en het beroep dat hiervoor werd gedaan op de Gentse verenigingen waar armen het woord nemen. Leerpunt Gent begeleidt De Zuidpoort in haar project onderwijs, dat vertrekt van de ervaringen van ouders.

¹ Een aangepaste versie van dit deel verscheen eerder als artikel 'In het belang van kinderen, aandacht voor kansarme gezinnen.' in Kinderrechtenforum 5 'Uitval en uitsluiting in het Onderwijs', 2008.

2. Start van de werkgroep onderwijs

In een eerste fase, meer dan drie jaar geleden, hebben we ouders opgezocht en zijn we met hen in gesprek gegaan.

De meeste van deze gesprekken werden gevoerd door een ervaringsdeskundige die van haar werkgever, Kind en Gezin, een gedeelte van haar werktijd kon besteden aan ons project. Zij heeft deze opdracht zeer goed begrepen. Door haar heel open en luisterende houding kwam bovendien wat ouders het meest bezighoudt. Verrassend was de vaststelling dat er veel meer uitspraken waren over communicatie en erkenning -of het gebrek eraan- dan over schoolkosten.

Vervolgens brachten wij de ouders die hiertoe bereid waren samen in een groep. Onze werkgroep onderwijs was geboren.

Samen maakten wij onze eerste brochure:

'Hebben wij als ouder in de armoede ook een plaats op school?'

Al snel konden wij aan de hand van de brochure een gesprek aanknopen met onderwijspartners.

3. Vaststelling

In onze vereniging nam de onderlinge uitwisseling en het overleg rond ouder-zijn een prominente plaats in.

Het bleek dat er heel wat ouders waren bij wie het kind niet dagelijks thuis opgroeide. Voor hen is de betrokkenheid bij het schoolgebeuren zo mogelijk nog een veel groter probleem.

Voor scholen blijven deze ouders vaak helemaal onzichtbaar.

De ouders ervaren deze onzichtbaarheid en het gebrek aan contact als uitsluiting, eens te meer.

4. Besluit

Onze werkgroep besloot om op twee sporen verder te werken.

Eenzijds werkten we aan een vorming en een dialoog over communicatie met de school. Deze vorming brengen we nu nog steeds. Anderzijds wilden wij meer specifiek een dialoog op gang brengen tussen alle partijen over de betrokkenheid van ouders waarvan de kinderen niet thuis opgroeien.

Zo ontstond het project 'Ouder, je bent het en blijft het!'

II. Project: 'Ouder, je bent het en je blijft het'

Ons project werd een jarenlang proces, waar we heel wat over kunnen vertellen. We zullen hier focussen op de beleving van de ouders en slechts beknopt ingaan op de dialoog met vele partners. U vraagt zich misschien af waarom we de stem van ouders zo centraal stellen. Wij geloven dat ouders op een existentiële wijze belangrijk zijn voor een kind. Wij kunnen dit niet beter formuleren dan professor Verhaeghe in zijn voorwoord.

1. Welke ouders?

Wij zijn een vereniging waar amen het woord nemen, en hebben dus vooral contact met ouders die in de kansarmoede leven. Alhoewel dit geen uitsluitende voorwaarde was tot deelname aan ons project. Het ging essentieel wel over de ervaringen van ouders bij wie het kind niet meer thuis opgroeit. Hun kind is geplaatst in een home of pleeggezin of verblijft in een MPI. Het kan ook bij familie zijn of bij de andere ouder, in een situatie van scheiding. Soms verblijft de ouder zélf buiten het gezin. Omwille van opname in psychiatrie, ziekenhuis of omdat deze gedetineerd is, bijvoorbeeld. Wij zochten bewust deze ouders op, maar in de werkgroep waren ook ouders die hier slechts zijdelings ervaring mee hebben. Bijvoorbeeld omdat ze dit in de eigen jeugd meemaakten. Of als gescheiden ouder bij wie het kind wél woont maar die het kind al dan niet regelmatig naar de ex-partner ziet vertrekken. Hun ervaringen werden verzameld in veel individuele gesprekken, maar ook door de gesprekken in de projectgroep. Tenslotte hebben wij met onze projectgroep ook uitwisselingsmomenten georganiseerd met ouders van andere groepen in armoede. Op deze wijze konden wij onze inzichten toetsen aan een bredere groep.

2. Wat leren 'ouders aan de zijlijn' ons?

De verhalen van ouders zijn verscheiden en soms heel schrijnend. De rol als ouder tegenover de school is vaak erg klein of wordt tot nul herleid. Dit verlies van contact met de school is onderdeel van de totale situatie. Om heel diverse redenen liggen de dagelijkse zorg en verantwoordelijkheid voor de opvoeding niet meer binnen de leefwereld en het bereik van de ouder. Dit is een moeilijk gegeven zowel voor de ouder als voor het kind. Daarom staan we eerst stil bij de beleving van deze moeilijke situatie om daarna terug te komen op de relatie ouders-school. En onze standpunten hieromtrent toe te lichten.

a) Beleving als je kind niet bij je woont

Het afstaan van een kind laat een ouder verweesd en met pijn achter.

'Als een kind uit huis wordt geplaatst, voelen wij ons als ouders falen. Wij worden ook gekwetst, voelen ons bekeken, veroordeeld ... en voelen ons niet meer gezien als ouder. Het is heel moeilijk om te blijven opkomen voor ons recht als ouder. We hebben het gevoel die positie kwijt te zijn en geen stem meer te hebben.'

Vaak worden ouders eerst overvallen door depressieve gevoelens. Onlangs verwoordde een vader het als volgt: *'Ik ben geen ouder meer! Hoe wilt ge dan dat ik er nog achter vraag'*.

Na een gesprek over ons project, voegde hij eraan toe:

'Ik ben geen ouder meer maar ik ben wel nog vader. In mijn binnenste blijf ik altijd vader maar omdat ik die rol niet mag spelen voél ik me geen ouder meer. Dus maak ik geen aanspraak op die rol want het helpt toch niet en doet alleen maar pijn...'

Deze vader is niet de enige.

Uitspraken zoals: *'Sindsdien ben ik aan de pillen'* of *'aan de drank'*, komen al te vaak terug. Ouders voelen het verlies van de ouderlijke rol aan als een heel diep mislukken. Deze pijn maakt dat ze zich terugtrekken. We merken dat de buitenwereld deze houding dikwijls interpreteert als onverschilligheid en niet ziet dat het een reactie is op pijn en onmacht.

Toch zien wij ouders na een tijd weer opstaan uit die onmacht. Ze vragen het contact met de kinderen te hernieuwen of zoeken om het intenser te maken. Bijvoorbeeld: ze ijveren ervoor om hun kind niet meer te gaan bezoeken in een home of pleeggezin, of een neutrale bezoekersruimte, maar om het in het weekend bij zich thuis te hebben. Als deze vraag niet serieus wordt genomen, gebeurt het dat de ouder zich weer terugtrekt of omgekeerd echt gaat vechten voor het kind.

In onze werking worden ouders ondersteund in dit opkomen voor hun recht en verlangen als ouder. Want voor kinderen is het heel goed te weten dat mama of papa zo op hen betrokken blijft.

Maar het vechten kan verkrampen en opnieuw als storend ervaren worden. Denk maar aan de vechtscheidingen.

Ook zijn er ouders die vanuit de droom dat de kinderen gauw terugkomen, een woning huren boven hun financiële draagkracht. En anderen die stiekem aan de school staan te kijken om een glimp van hun kind op te vangen.

Uiteindelijk zijn er ook vele situaties waarin een evenwicht bereikt wordt en alle opvoedingspartners hun plaats vinden in een redelijke samenwerking met elkaar. Alle veranderingen, de spanningen en emoties die ze veroorzaken, hebben een groot effect op de beleving van het kind. Het vertaalt zich dikwijls in moeilijk gedrag bij het kind. Wanneer volwassenen terugkijken op hun jeugd in een instelling of pleeggezin, verklaren zij door deze ervaringen voor het leven getekend te zijn. Een veertiger vertelde met een glans in zijn ogen: *'Maar mijn moeder is me altijd komen bezoeken'*.

Goede zorg en nabijheid in de nieuwe situatie kunnen het verlangen naar de eigen ouders niet wegnemen. Er blijft een existentiële loyaliteit. Kinderen vinden het ook erg om van broers en zussen gescheiden te moeten leven en dan later vast te stellen dat ze elkaar heel slecht kennen. Verder blijkt het heel veel verschil uit te maken of ze als kind gehoord werden of niet. Of ze ruimte kregen om hun gevoelens onder woorden te brengen. Sommigen vertellen dat ze geleerd hebben zich onzichtbaar te maken vermits *'Je toch altijd naar de jeugdrechter moest luisteren'*, of *'Omdat het alleen maar erger werd wanneer je toonde wat je wou...'*

Als je op die manier volwassen wordt en op jouw beurt meemaakt dat je kind van je wordt weggenomen, waar kan je dan nog de weerbaarheid vinden om voor je verlangen als ouder op te komen?

De verregaande lijdzaamheid die we soms bij ouders vaststellen, wordt gemakshalve geïnterpreteerd als een gebrek aan ouderinstinct. Maar wanneer groeikansen mensen tot spreken en ontwikkeling brengen, blijkt de werkelijkheid vaak heel anders en veel positiever.

Wanneer het kind niet thuis opgroeit, wordt ook het ouderlijk gezag aangetast. Een dochter of zoon zegt: *'Jij hebt niets meer aan mij te zeggen want ik woon niet meer bij je!'*. Het is niet uitzonderlijk. Hoe wordt in de dagelijkse omgeving omgegaan met dit aspect van de ouder-kindrelatie?

Het blijkt erg belangrijk dat er een passend respect is van een kind voor de volwassenen in zijn leven.

En zeker tegenover zijn oorspronkelijke ouders. *'Op een dag staan ze toch weer op onze stoep'*, zeggen de ouders. *'Hoe zullen ze tegenover ons staan als ze 18 zijn?'*. Zo kreeg een vrouw die in een studio woont onlangs een smsje van haar zoon van 19, die al van heel jong in een instelling verbleef: *'Ma, ik kom bij u wonen'*.

Het blijkt een oergegeven: als ze je nergens meer willen, ga dan naar je moeder. En bij onmogelijkheid, naar je vader. Zeker als er in jullie gedeelde geschiedenis nog heel wat in te halen is.

Maar hoe krachtig deze existentiële band ook is en hoe plots en tezeldertijd vanzelfsprekend dergelijke terugkeer naar de 'roots' zich ook kan voordoen, het is niet omdat iedereen het zo graag wil, dat er ook vanzelf een passende en respectvolle manier gevonden wordt om als ouder en kind met elkaar om te gaan.

Zo gebeurt het dat de gastvrijheid en solidariteit slechts een kort leven beschoren zijn. Dat de hoop op een positieve ouder-kindrelatie van heel korte duur is. Met nieuwe pijn tot gevolg.

Hadden ze in de kinderjaren maar de draad van die relatie kunnen vasthouden... Kregen ze daar maar hulp bij!

b) Plaats van de ouder op school en tegenover het CLB

Soms maakt de situatie dat contact tussen ouder en school weinig haalbaar is. Zoals in volgende getuigenis:

'Mijn kinderen verblijven al meer dan 10 jaar bij pleegouders. Voor 2 van hen is dat al hun hele leven. Mijn oudste van 13 is de enige die ik nog een tijdje zelf heb opgevoed. Ik had zolang geen contact door verdriet en problemen die me overmanden. Ook mijn ex was daar een reden van. Na die relatie wou ik terug contact met mijn kinderen en weten hoe ze het doen op school. Door de plaatsing kan de betreffende school niks over mij weten, dus kunnen zij mij niet op de hoogte houden. Daar moeten de diensten hun taak opnemen, om het contact te herstellen en te onderhouden. De school kan niet alles doen.'

De getuigenis maakt duidelijk dat contact en betrokkenheid bij de school nog niet aan de orde zijn, omdat er eerst dient gewerkt te worden aan het herstel van het contact tussen de ouder en het kind en aan de plaats van de ouder in het totale opvoedingsgebeuren.

Gelukkig zijn er meer situaties waarin een relatief evenwicht is tussen ouder, kind en vervangende opvoedingsverantwoordelijke(n). Dan is het heel zinvol de betrokkenheid van de ouder bij de school eens te bekijken, want dit is helaas nooit vanzelfsprekend. Dat wordt meteen duidelijk in volgende getuigenissen:

'Mijn oudste is in een pleeggezin, van sinds zijn babytijd. Het klikt niet zo best tussen mij en de pleegouders. Zij nemen de hele opvoeding in handen, en hebben met alle belangrijke personen en diensten contact. De school ziet hen als 'de ouders', ook al weten ze dat ik besta. De pleegouders namen mij eens mee naar een oudercontact. De meester richtte zich voortdurend tot hen, ik zat erbij als het vijfde wiel aan de wagen. Dit wil ik niet meer. Een moeder uit onze groep gaat regelmatig met de maatschappelijk werkster van de pleeggezinnendienst naar de school, zonder de pleegouders. Dat is wat ik ook zou willen!'

'Mijn kind (nu 13 jaar) gaat sinds enkele jaren naar een MPI. Eerst in een semi-internaat, daarna in het internaat. Reeds van bij het begin had ik het gevoel iets belangrijks te verliezen. Mijn kind kan, door zijn handicap, zelf niets vertellen of overbrengen. Als uw kind op semi-internaat is, heb je wel contact met de leefgroep, maar niet meer met de school. Ofwel gaat je kind met de bus, maar zelfs als je zelf over en weer rijdt, kan dit zelden op een uur dat contact met een leerkracht mogelijk is. Op internaat is dit nog minder het geval. Als betrokken moeder, wil ik eigenlijk alles weten wat mijn kind meemaakt: zijn functioneren, hoe hij zich voelt, wat er in de klas gebeurt. Maar wat ik op papier lees, is niet voldoende om me er een voorstelling van te kunnen maken. Ik zet mij zelf in om via de schriftelijke berichten echt iets weer te geven van de ervaringen thuis, maar ik mis persoonlijk contact, vooral met de school. Hebben ze daar geen tijd voor? Een oudercafé zou ik een goed idee vinden, mét de leerkrachten dan!'

Dit zijn maar twee getuigenissen.

We hebben er veel meer die telkens vanuit heel verschillende contexten spreken. Voor deze ouders kan de school echt wel het verschil maken. Als de school je als ouder van het kind erkent -en dit uit zich in vele kleine dingen- verandert de beleving als ouder ingrijpend. Wij merken dit vooral in het verhaal van ouders die kunnen vergelijken. Omdat hun kind in verschillende scholen geweest is, of omdat ze meerdere kinderen in verschillende scholen hebben. Bij de éne school voelen ze zich veel meer betrokken dan bij de andere.

Sinds de start van ons project zien we ook mooie evoluties met betrekking tot deze erkenning en betrokkenheid.

'Het contact tussen mij en de school van mijn kinderen is losser gekomen. Dat komt door twee dingen. Het eerste is dat mijn ene zoon van internaat veranderd is. Een andere reden is dat ikzelf veranderd ben. Ik kom losser en ik durf meer op tafel kloppen. Dit komt door mijn vriendin die ervaringsdeskundige is. Zij heeft me gezegd dat ik het recht heb om als moeder alles te weten. Mijn kinderen moesten na het overlijden van hun vader op internaat, en ik dacht dat ik daarom als moeder niets meer te zeggen had.'

De school communiceert met degene bij wie het kind woont (de opvoeder, pleegouder, andere ouder, enz.) of soms nog sterker: met degene die het kind kwam inschrijven. Zelden krijgen scholen van bij het begin zicht op (al) wie in het leven van een kind een rol speelt, wie betrokken wil worden en of dit al dan niet risico's inhoudt. Ouders vertellen dat de school verwacht dat de persoon of instantie waar ze bij de inschrijving contact mee hebben, zelf wel 'ter goeder trouw' zal zijn en alles doorgeeft aan wie het moet weten. Maar dezelfde ouders geven aan dat dit in praktijk onvoldoende gebeurt. Een moeder vertelde dat de school nooit contact opnam met haar. Jaren later ontdekte ze dat haar ex-partner alle informatie dubbel gekregen had, maar nooit had doorgegeven aan haar.

Andere ouders vinden dat ze de uitnodiging voor het oudercontact te laat krijgen, juist door die omweg. Ook zij moeten regelingen treffen, voor vervoer zorgen, daar geld voor uitsparen, afspraken met diensten verleggen, zorgen dat er iemand anders voor hen naar de voedselbedeling gaat, enz. .

Hierdoor gaan er veel kansen verloren! Sommige ouders geven aan dat ze bij al deze communicatieproblemen op een goede manier bijgestaan worden door de CLB-medewerker. Anderen hebben niet genoeg vertrouwen in het CLB of menen dat het CLB deze rol niet voldoende opneemt.

3. De visie van de ouders

a) Standpunten van de ouders

Doorheen ons project hebben wij met de ouders herhaaldelijk gewerkt rond het formuleren van standpunten. Wat willen zij eigenlijk bereiken? Volgende standpunten doorstonden allerlei vuurproeven:

- Wij willen betrokken worden bij de school van onze kinderen
- De school moet een actief beleid voeren om alle ouders te betrekken
- Welzijnsdiensten kunnen de betrokkenheid ouders-school ondersteunen
- Streefdoel: zoveel mogelijk beide ouders betrekken
- Boven alles: veiligheid en welzijn van het kind!

b) Kanttekeningen van de ouders bij hun standpunten

De kracht van onze projectgroep lag in het feit dat ouders van elkaar leerden. Dit gebeurde door het verwoorden van ervaringen uit het eigen verleden en door wederzijdse inleving. Dat ging natuurlijk niet altijd zo gemakkelijk.

Er is groei nodig om zich in de situatie van anderen te leren verplaatsen. Een man heeft een ex-partner die chronisch psychiatrische hulp nodig heeft. Hij ontmoette in onze groep een vrouw die zich in de situatie van zijn ex bevindt. Beiden leerden eruit. De man werd bevestigd in zijn inspanningen zijn ex-partner toch een plaats te gunnen in het geheel van de opvoeding. Hij versterkte de deelneemster in de groep in haar overtuiging dat zij ook rechten heeft. Maar hij leerde haar dat in de complexiteit van de situatie deze rechten gemakshalve soms vergeten worden.

De boodschap in de groep was: 'als je het niet vraagt, zal je het niet krijgen. Wees dus alert en vraag erom.'

Ouders hielpen elkaar ook om zich in te leven in het kind.

Ze zagen in dat zij bij een scheiding vaak onbedoeld in een situatie terechtkomen waarin zij elkaar als ouder uitsluiten. Zij erkennen dat het heel moeilijk is zich niet te laten beïnvloeden door de onderlinge strijd en vragen dat diensten, school en CLB het standpunt van de rechtvaardigheid innemen. Dit kan gebeuren door hen beiden te betrekken op een aangepaste manier. Zodat ze dat zelf niet hoeven te doen.

Tegelijk werden de ouders zich bewust van grenzen aan de betrokkenheid. Ze zijn het erover eens dat er omwille van het welzijn en de veiligheid van het kind heel voorzichtig moet omgesprongen worden met het recht op betrokkenheid.

Bijvoorbeeld:

- wanneer er gevaar is voor ontvoering of mishandeling,
- wanneer ouders overdreven emotioneel reageren op schools falen, ten koste van het kind
- wanneer ouders de school proberen te betrekken in hun gevecht om het kind enz.

Ouders vragen om maatwerk.

Ze vragen aandacht voor datgene waar een ouder zelf aan toe is en voor het feit dat de ouders kunnen veranderen, dat relaties veranderen en evolutie mogelijk is. Ze vragen om de kans op betrokkenheid open te laten.

Ze beklemtonen dat ondersteuning in hun rol van ouder het verschil maakt in de kwaliteit van het contact.

4. Reacties van de onderwijswereld

De bevindingen, vragen en standpunten van de ouders werden bij verschillende gelegenheden en op verschillende wijzen voorgelegd aan andere opvoedingspartners, aan scholen, brugfiguren, CLB teams.

Scholen gaven verschillende reacties, net zoals ze in de praktijk ook verschillend omgaan met de situatie van ouders en kinderen die niet samenwonen.

Enkele van hun reacties zijn:

- Wij kennen deze ouders niet.
- Het inschrijvingsmoment is van cruciaal belang.
- De betrokkenheid van de kansarme ouders bij wie het kind woont is al een moeilijke opgave!
- De school is niet toegerust voor deze opdracht. Er zijn onvoldoende middelen en draagkracht. Wie kan dit opnemen binnen een school?

- Er zijn scholen die dit al consequent proberen. Brugfiguren maken veel tijd voor alle partners bij de inschrijving. Er is een secundaire school die het administratief personeel opleidt in contextueel denken!
Er zijn scholen die werk maken van gesprekken met leerlingen over hun achtergrond.
- Scholen maken zich zorgen over de risico's voor de kinderen.
- Scholen zijn bang voor processen en vragen naar juridische kaders en duidelijkheid voor deze aangelegenheden. Ze vinden het niet evident aan een ouder te vragen het vonnis te mogen inkijken.
- Taal- en cultuurbarrières, spelen evengoed een rol in situaties waar het kind niet thuis opgroeit.

De CLB maakten ook al kennisgemaakt met het decreet op de rechtspositie van minderjarigen en menen dat ze een jongere moeten laten beslissen of er contact met de ouder kan zijn of niet.

5. De dialoog geeft richting: betrek welzijn!

Een eerste studievoormiddag

'Ronde Tafel: Ouder, je bent het en blijft het!' op 23 maart 2007 in het universiteitsgebouw van de Dunantlaan te Gent, bood aan een 90-tal mensen de kans om vanuit hun eigen invalshoek (school, CLB, brugfiguur, ouder,welzijn) verwachtingen te uiten met betrekking tot deze thematiek.

Het bleek moeilijk om de gesprekken te beperken tot de aangekaarte onderwerpen. Er leefde kennelijk een heel grote nood aan dialoog over bredere thema's, zoals communicatie met ouders, het wederzijds informatie doorgeven en de daaraan verbonden beroepsethiek, de positie van meerderjarige leerlingen, enz. .

Wat de situatie van onze doelgroep betrof, werd de grote nood aan maatwerk erkend en bevestigd. Hierbij werd meteen ook een oproep aan allerlei diensten gelanceerd om aan ons dialoogproces mee te werken.

De eerste dialoogfase werd afgerond met de publicatie van onze eerste brochure 'Ouder, je bent het en blijft het!'² waarin alles wat hierboven beschreven werd, veel uitgebreider wordt weergegeven.

We startten nadien een nieuwe dialoogfase met de welzijnssector als derde partner, naast de ouders en allerlei onderwijspartners.

We vertrokken van een nieuwe bevragingronde bij de ouders, vooral deze bij de projectgroep, maar ook nieuwe ouders.

Dit leidde tot volgende inzichten:

² Deze brochure kan aangevraagd worden bij De Zuidpoort.

a) Ouders en welzijnsdiensten

Het vertrouwen van ouders in diensten is niet evident.

Er zijn positieve maar vaak ook negatieve ervaringen. Dikwijls ontbreekt de klik van wederzijds begrip.

Desondanks hebben ouders grote verwachtingen ten aanzien van de hulpverlening. Zij rekenen op hulp voor een beter contact met het kind en om een plaats te verwerven in het geheel van de opvoeding.

Diensten kunnen in een vroeg stadium de verwijdering tussen ouder en kind voorkomen of minstens beperken.

b) Hoe kan vermeden worden dat ouders het contact verliezen?

Door het samenleggen van levensverhalen, kwamen de ouders enkele sleutelmomenten op het spoor die een risico vormen voor de verwijdering tussen ouder, kind en school, namelijk:

- het moment van de plaatsing van het kind,
- scheiding tussen de ouders,
- opname van de ouder in een residentiële voorziening,
- verhuis van de ouder, verder weg van de plaats waar het kind is of omgekeerd, het kind verder weg van de ouder,
- het inschrijvingsmoment op school,
- verandering van school, schoolkeuze,
- crisissen in de relatie tussen ouder en kind,
- veranderingen in de situatie of de draagkracht van de ouder.

Wij willen daarnaast toch aangeven dat er méér nodig is dan aandacht bij deze sleutelmomenten. Om het contact van alle opvoedingspartners met de school goed te laten verlopen is een blijvende en voortdurende inspanning nodig. Hiervoor is een goede samenwerking tussen alle betrokken partners onontbeerlijk.

6. De dialoog gaat verder: drie ronde tafels in 2008

Omdat de ouders van onze projectgroep liever heel rechtstreeks in gesprek gingen met de betrokken partners, organiseerden we drie kleinschalige overlegmomenten, van februari tot en met mei 2008. De vaste partners voor dit overleg waren de ouders, partners uit scholen en CLB. Bij elke ronde tafel werden naast de vaste partners meer specifiek betrokken organisaties en instellingen uitgenodigd.

Voor de eerste ronde tafel gold die oproep aan de directe opvoedingspartners : pleeggezinnendiensten, dagcentra, internaatsverantwoordelijken, enz. . De tweede ronde tafel was een oproep aan de 'beslissers' of begeleiders van een traject. Aan de derde ronde tafel schoven de diensten aan die ouders ondersteunen. We hoopten dat de partners zich daardoor beter in elkaars positie en beperktheden kunnen inleven en dat er minstens intenties meegenomen werden naar de eigen teams.

Deze verwachting werd in hoge mate ingelost. De partners hadden zich goed voorbereid met behulp van de teksten en de opdracht die we hen aangereikt hadden.

De opdracht om ouders actief te betrekken werd erkend. Er kwamen veel positieve verhalen over wat er al allemaal geprobeerd wordt om dit te doen.

Ook de knelpunten kwamen naar boven:

- In het algemeen is het voor alle partners een moeilijke opdracht om de ouders te bereiken.
- De ouders waarvan in het project sprake is, zijn extra moeilijk te bereiken.
- Het is niet gemakkelijk om vanuit de verschillende posities goed samen te werken. Er zijn verschillen in denken, focus en deontologie. Deze verschillen moeten overbrugd worden.
- Overall stellen we een gebrek aan tijd en middelen vast. Hierdoor dreigt de opdracht om moeilijk bereikbare ouders te betrekken, er van tussenuit te vallen.
- Er is een algemene vraag naar juridische duidelijkheid, naar een duidelijk mandaat en opdracht om alle ouders te betrekken, of hun een plaats te geven.
- Men vraagt om voor de ouders de betrokkenheid een 'kans', maar geen 'plicht' te laten zijn.

De uitwisseling was inspirerend. We hoorden dat het thema ter sprake kwam in teams, dat vragen en knelpunten besproken werden op het sectoroverleg.

7. Partiële samenwerking, gericht op concrete veranderingen

De twee Gentse brugfigurenteams organiseerden twee gezamenlijke vormingsmomenten. De brugfiguren zochten samen met de ouders van de werkgroep onderwijs van De Zuidpoort naar een betere inschrijvingsprocedure en communicatie tussen school en alle ouders, die meer mogelijkheden bieden voor een goede start.

Op basis van dit ontwerp ontwikkelde het brugfigurenproject een brochure voor intern gebruik. De ouders van De Zuidpoort lazen de brochure zorgvuldig na en becommentarieerden ze.

Het VCLB Gent maakte voor leraren werkfiches, geïnspireerd op het Charter voor Goede Communicatie met Ouders (LOP Gent). Alle fiches werden met de ouders van De Zuidpoort grondig doorgenomen en gestoffeerd met veel concrete tips. Vooral de fiche 'Ouder, je bent het en blijft het!' werd grondig aangepast en aangevuld.

De betrokken CLB-medewerkers wilden deze bedenkingen met die van andere partners, opnemen in de eindredactie van de fiches.

De voorbereiding van de vijf acties (zie 8) vroegen aparte contacten met meerdere dialoogpartners. Door deze inspirerende gesprekken konden de betrokken partijen telkens met meer inzicht en concretere actiepunten naar de eigen werking terugkeren.

8. Het resultaat mag niet verloren gaan! Vijf acties

Ieder project is eindig, ook dit project. De ouders en medestanders van het project hebben hard gewerkt om het probleem in kaart te brengen en de dialoog in gang te zetten. Het betreft een thema dat ouders heel diep raakt, telkens weer. In de projectgroep en in de dialoog met de partners staan zij zeer kwetsbaar en zijn hun kwetsuren heel tastbaar. Deze voortdurende 'blootstelling' is één van de redenen om het project af te ronden.

Anderzijds zijn juist de ouders heel bezorgd: zal het niet allemaal voor niets geweest zijn? Wat zal er in de praktijk veranderen? Deze bezorgdheid wordt uiteraard gedeeld door velen: de stuurgroep van het project, De Zuidpoort in zijn geheel, de dialoogpartners zelf, enz. . Om de resultaten van dit project duurzamer te maken, beslisten we om vijf acties uit te voeren, die op dit moment in uitvoering zijn:

- We maken een documentaire (DVD) over het project, waarin de ouders en meerdere dialoogpartners hun inspanningen en inspiratie kenbaar maken. We hopen dat deze DVD onder andere als inleiding op teamvergaderingen over het thema zal gebruikt worden.
- Dialoogpartners uit verschillende deelsectoren uit de onderwijs- en welzijnswereld maakten uit de verslagen van de drie ronde tafels, een samenvatting die specifiek gericht is naar hun werking. Deze sectornota's (zie deel 2) zullen verspreid worden in Gent, maar eventueel ook breder.
- Tijdens een uitwisseling verzamelden de Ouders en CLB-medewerkers allerlei knelpunten die om een betere juridische omkadering vragen, met voorbeelden ter illustratie. Een CLB-medewerkster zette zich mee in voor de redactie van een 'juridische knelpuntennota' (zie deel 3). Deze nota zal bezorgd worden aan het beleid op lokaal, Vlaams en federaal niveau, zowel aan de departementen onderwijs, welzijn als justitie.
- We zullen al onze bevindingen voorstellen op een afsluitende studievoormiddag op 27 maart 2009. Een onderzoekster van de Gentse universiteit zal een lezing geven over een mogelijke verbindende visie.
- We geven deze nieuwe brochure uit, waarin we deze projectbeschrijving, de sectornota's en de juridische knelpuntennota bundelen.

9. Besluit: geef ouders perspectief!

We werken reeds vele jaren met oudergroepen.

Het is treffend én soms heel schrijnend dat ouders door een gebrek aan kansen pijnlijk gekwetst worden in de relatie met hun kinderen.

Wanneer het contact met hun kinderen sterk gelimiteerd wordt en er geen perspectief op een kwaliteitsvoller en duurzaam contact is, lijkt het wel alsof mensen als ouder 'krimpen'. Ze voelen zich 'ontzet' uit hun functie en voelen zich steeds minder ouder.

Ze durven hun leven niet naar hun kinderen richten omdat dit te veel pijn doet. Wanneer daarentegen een stimulerend perspectief geboden wordt, kan je mensen zien openbloeien als ouder.

Dan nemen ze op een onvermoede manier weer verantwoordelijkheid op voor de kinderen en voor het eigen leven. Een appèl uitgaande van de school, kan hierin een zeer belangrijke rol spelen.

Toch is er dikwijls meer nodig!

Er moet goede ondersteuning door de hulpverlening zijn.
Een netwerk is ook ontzettend belangrijk.
Een oudergroep kan warme sympathie en medeleven mogelijk maken.
Daarom pleiten wij voor:

- juridische duidelijkheid.
- het expliciet vermelden dat het betrekken van (ook deze) ouders, een deel van de kernopdracht van meerdere sectoren is.
- het creëren van ruimte voor maatwerk in onderlinge samenwerking, waarin zowel ouders, scholen, CLB en allerlei welzijnspartners een rol kunnen opnemen.

De boodschap is eens te meer: wij moeten elkaar de hand reiken!

Deel 2: Wat kunnen partners meenemen naar hun werksector?

11 sectornota's

De ouders van de werkgroep onderwijs zijn werkelijk bezorgd voor de boodschap van het project, na de afsluiting. Zullen de inzichten die verwoord werden tijdens de ronde tafels, blijven voortleven in de houding en handelwijze van de partners die aanwezig waren? Bovendien beseffen we dat van iedere werksector maar één of enkele partners het proces werkelijk meebeleefden. Wat met al hun collega's op de werkvloer? Kunnen we van de deelnemende partners zomaar verwachten dat zij de inzichten en engagementen actief vertalen naar hun sector? We vonden dat we hen minstens enkele handvaten konden meegeven, om dat gemakkelijker te kunnen doen.

Eén van die handvaten is de documentaire 'Ouder, je bent het en blijft het!', die zowel individueel als in groep kan bekeken worden. In onze documentaire stellen ouders op een creatieve manier hun beleving aanwezig. Ze formuleren hun standpunten. Enkele partners tonen ook aan dat het werkelijk mogelijk is acties te ondernemen en veranderingen door te voeren, die de ouders aan de zijlijn beter tot hun recht laten komen.

Wat nog ontbrak was een eenvoudige nota per (deel)sector, die als werkinstrument kan fungeren om het eigen handelen te 'evalueren' of als inspiratiebron voor teams. Daarom vroegen we aan elf partners uit verschillende deelsectoren, om voor hun eigen sector enkele items te formuleren:

(1) welke antwoorden er nu al geboden worden,
(2) welke de knelpunten zijn, en (3) welke de aandachtspunten en aanzetten tot vernieuwing zijn ten aanzien van de gestelde problematiek.

Zij reageerden allemaal positief, stelden een nota op, dikwijls samen met hun team of getoetst bij collega's uit een ander team of school. De elf sectornota's die u hierna vindt, zijn hiervan het resultaat.

Deze nota's zijn in de eerste plaats opgesteld om per sector op de werkvloer te verspreiden. Zo zullen alle Gentse scholen de sectornota 'scholen' ontvangen, alle Oost-Vlaamse consultants van Jongerenwelzijn de visietekst van Jongerenwelzijn, alle betrokken voorzieningen de nota voor respectievelijk thuisbegeleiding, dagcentra, begeleidingstehuizen, enz.

Samen geven deze sectornota's een erg bemoedigende indruk van het vele engagement dat al leeft en van de dynamiek die wij met ons project teweegbrachten. Deze stimulans willen wij u niet onthouden.

I. Brugfiguren

Stellingen waar we achter staan – goede ideeën

- Mensen op een leuke/informele manier naar school brengen. Contact maken met ouders, vooraleer er problemen zijn.
- Leerkrachten stimuleren om ook positieve boodschappen te geven over de kinderen.
- Ouders stimuleren en ondersteunen in hun contact en communicatie met de school.
- Ouders herinneren aan hun afspraken.
- Begeleiden van de ouders naar de leerkracht en het contact opvolgen.
- Aandacht hebben voor de ouders die het zelf niet kunnen vragen. Deze aandacht bij de scholen wakker maken en houden.
- Het huisbezoek is een belangrijk werkmiddel.
- Met de mensen en niet over de mensen praten. De ouder zien als een evenwaardige gesprekspartner.
- Het inschrijvingsmoment is een belangrijk moment en dient met zorg te gebeuren.
- Leerkrachten dienen gesensibiliseerd en gevormd te worden.
- Brugfiguren kunnen een schakelfunctie vervullen naar diensten toe en ouders in hun contacten met deze diensten ondersteunen.

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- Elkaars taal niet kennen/spreken is een barrière in het contact.
- Het up-to-date houden van contactgegevens.
- Het contact tussen de school en de niet-zichtbare ouder (plaatsing, scheiding, vaders, ...) in het oog houden.
- Zorgen voor een goede informatiedoorstroming over het kind.
- Leerkrachten meer betrekken bij ouderactiviteiten/groepen op school.
- School ziet zich soms genoodzaakt om materiële hulp te verlenen bij gebrek aan gestructureerde hulpverlening wanneer basisvoorzieningen ontbreken (vnl. in scholen met veel illegale ouders).
- Wie heeft recht op inzage van dossiers en informatie over het kind? Bij scheiding en moeilijke relaties tussen partners in de opvoeding missen scholen een duidelijk juridisch kader. Hierover een signaal geven aan het beleid is nodig.
- Preventieve en laagdrempelige gezinshulp is bijna onbestaande waardoor problemen escaleren. Hierover een signaal geven aan het beleid is nodig.

Aandachtspunten die naar voor zijn gekomen

- In het contact met ouders meer gebruik maken van SMS (of mail), indien de ouder het vraagt.
- Ouders die niet aanwezig (kunnen) zijn op informatieve momenten toch proberen te informeren via andere wegen.
- Goed nadenken over naar wie moet gecommuniceerd worden en hoe. Niet uitgaan van vanzelfsprekendheden indien we informatieoverdracht verwachten (vb. van de ene naar de andere ouder, ...).
- Zorgzaam omgaan met persoonlijke informatie.
- Toestemming vragen aan ouders als je informatie doorgeeft.

- Als school steeds en blijvend inspanningen doen om zelf de stap te zetten naar ouders.
- Als school creatief blijven zoeken naar wegen om ouders te betrekken.
- Als school ouders tijdig informeren en betrekken.
- Zorgen voor eenvoudige taal bij het doorgeven van boodschappen (vb. briefwisseling).
- Financiële druk op de ouders steeds in het oog houden (ook bij kleine bedragen).
- Samenwerking bevorderen tussen ouders én alle betrokken diensten.
- Vanuit de school signalen sturen naar het beleid.

II. Begeleidingstehuizen

Stellingen - visie waar we achter staan

De vraag van de ouders op de ronde tafel is een bevestiging van de visie waar we in de voorziening achter staan:

- Ouders zijn de eerste opvoedingsverantwoordelijken t.a.v. hun kind/jongere.
- Ouders worden optimaal betrokken in de totale hulpverlening aan hun kind.
- School is een belangrijk onderdeel in de hulpverlening.
- Ouders worden dan ook optimaal betrokken inzake het schoolverloop van hun kind
Concretisering:
 - o Schoolkeuze gebeurt in overleg met ouders.
 - o Inschrijving op school gebeurt bij voorkeur samen met de ouder.
 - o De briefwisseling wordt aan ouders bezorgd en wenselijk ook ondertekend.
 - o Ouders worden uitgenodigd op oudercontacten.
 - o Ouders worden de vrijdagavond op de hoogte gebracht van huiswerk dat in het weekend dient te gebeuren als de jongere/het kind naar huis gaat.
 - o Ouders tekenen de rapporten indien mogelijk.

- o Ouders krijgen een kopie van de rapporten.
- o Bij problemen op school moet een jongere zelf zijn ouders op de hoogte brengen (vb. schorsing, spijbelen).
- Het is belangrijk om alert te blijven en de ouders voldoende in beeld te blijven houden naar de school toe.
- Belangrijk is dat de hulpverleners kennis nemen van de beleving van de ouder inzake contacten met de school. Ouders erkennen in het feit dat het voor hen niet altijd makkelijk is op oudercontacten te verschijnen (ouderrol - ouderpositie) en met hen bekijken hoe daarmee omgegaan wordt, is fundamenteel.
- Stilstaan ook bij de mogelijkheden en beperktheden van het gezin.
- We kiezen ervoor om met elke ouder individueel te overleggen 'hoe' hij/zij wil participeren aan het schoolgebeuren.
- Het schoolthema is een onderdeel van verschillende hulpverleningsthema's. De dialoog aangaan rond hoe met het thema omgegaan wordt én door ouders én door hulpverleners is fundamenteel naar de aanpak van het kind/de jongere.

Discussiepunten - aandachtspunten

- De jongeren/kinderen verblijven in de voorziening. Automatisch betekent dit dat dagdagelijkse taken door ouders gedelegeerd worden aan de begeleiders.
- Begeleiders zijn in regel de eersten die aangesproken worden door leerkrachten. Het contactadres van de voorziening wordt immers doorgegeven bij inschrijving. Een nadeel hiervan is dat ouders voor leerkrachten veel minder op de voorgrond komen.
- Hierin ligt dan wel een aandachtspunt voor de voorziening. Namelijk erover waken dat ouders voldoende zichtbaar blijven voor het lerarenkorps.
- Voor ons is het interessant na te gaan op welke manier dit thans gebeurt en wat we hierin kunnen verbeteren.

III. CGG-teams

Stellingen waar we achter staan

- Een CGG heeft prioritair aandacht voor de meest kwetsbare mensen.
 - Financieel kan er nooit een drempel zijn
- Basisvisie: beide ouders hebben een belangrijke betekenis voor een kind.
 - kinderteams:
- de afwezige ouder wordt in de gesprekken 'aanwezig' gesteld
- de loyaliteit naar beide ouders wordt bewaakt
 - volwassenteams:
- het afwezige kind wordt in de gesprekken 'aanwezig' gesteld
- de volwassene wordt ook in zijn ouderrol aangesproken
- De mogelijkheden en de aard van de betrokkenheid van de ouder t.a.v. het kind wordt afgewogen vanuit het welzijn en de veiligheid van het kind.
- Mensen met ernstige psychische problemen kunnen soms niet waarmaken wat ze zouden willen waarmaken.
 - Er wordt niet-veroordelend gekeken naar en gesproken over ouders met psychische problemen
 - Beperking in de mogelijkheden om de ouderrol op te nemen, worden bekeken vanuit de geschiedenis en de psychische problematiek van ouders
- Mensen kunnen in hun functioneren evolueren.
 - Niet-betrokken ouders moeten dus nieuwe kansen krijgen, in overleg en met een inschatting van hun actuele mogelijkheden
 - Het opnieuw opnemen van een stuk ouderrol kan versterkend werken voor de ouder.

Knelpunten

- Er zijn structurele drempels naar toegankelijkheid, die een grotere impact hebben op kwetsbare mensen: (lange) wachttijden, zelden huisbezoeken, op afspraak werken.
- We zijn afhankelijk van de toelating van de consulterende ouder, om de afwezige ouder te mogen contacteren.
- De opsplitsing tussen kinder- en volwassenteams zorgt soms voor hiaten voor volwassenen met problemen in hun ouderrol (taak voor kinderteam of voor volwassenteam?)
- De kernopdracht van een CGG is behandeling: actief ondersteunen van de ouder kan niet.
 - Samenwerking met andere diensten hiervoor is niet steeds vlot georganiseerd en vergt ook veel tijd

Aandachtspunten

- Prioritaire aandacht voor kwetsbare mensen, vraagt een actieve ingesteldheid van de CGG, en ook een vorm van positieve discriminatie.
- Afstemming tussen kinder- en volwassenteams m.b.t. terrein t.a.v. volwassenen met een hulpvraag als volwassene in zijn/haar ouderrol.
- Organiseren van goede samenwerking met diensten die ouders actief kunnen ondersteunen.
- Correcte juridische informatie opbouwen over de mogelijkheden en beperkingen in o.a. (v)echtscheidingsituaties.

IV. CAW's

Stellingen waar we achter willen staan - goede ideeën

- We moedigen ouders aan om contact te nemen met school.
- We blijven deze doelgroep/problematiek op de agenda plaatsen van divers overleg.
- We horen de vraag van de afwezige ouder om hulp te krijgen bij het herstellen van contact met hun kind(eren).

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- In complexe situaties is het moeilijk om het overzicht te bewaren. We zoeken naar één aanspreekfiguur die informatie kan centraliseren.
- Het bereiken van de afwezige ouder is voor hulpverleners soms een probleem omdat wij moeten werken met de cliënten die een vraag hebben.

Aandachtspunten

- Communicatie is heel belangrijk, gebruik maken van alle kanalen is aangewezen.
- Ook wanneer de niet aanwezige ouder geen initiatief neemt, zou informatie kunnen doorgegeven worden.
- Hulpverlening moet blijven bemiddelen tussen ouder en school, CLB.
- Blijven investeren in vorming voor personeel zodat leefwereld van kwetsbare mensen dichterbij kan komen.
- We blijven op cliëntoverleg de afwezige ouder aanwezig maken.

V. CLB

Stellingen waar we achter willen staan- goede ideeën

- We werken met ouders EN leerkrachten, daarbij is onze voorbeeldfunctie van groot belang.
- “Ouders betrekken” is een opdracht van het CLB; we moeten dit erkennen en toepassen.
- We moedigen ouders aan om contact op te nemen met ons.
- We zijn aanwezig op de zorgteam-vergaderingen.
- We werken mee aan het inschrijvingsbeleid van scholen en trachten het samen met hen te verbeteren, met bijzondere aandacht voor de gezinssituatie.
- We zoeken actief naar een beter taalgebruik en formulering op onze vragenlijsten en brieven om de communicatie met ouders te vergemakkelijken.
- De steun van onze eigen directie en collega's is belangrijk wanneer we ons engageren om rond dit thema mee te denken.
We proberen hen erbij te betrekken,
bv. via onze teamvergaderingen.
- We hebben aandacht voor blijvende dialoog m.b.t. dit thema,
bv. via deelname aan werkgroepen binnen De Zuidpoort.

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- Er is schrik zowel van onze kant als van de kant van de ouders om elkaar te bereiken.
- De contact verloopt met de ouder die vermeld staat op de medische vragenlijst.
 - o de andere ouder is afhankelijk van de goodwill van de eerste.
 - o bij plotse verhuis worden nieuwe contactgegevens niet altijd doorgegeven
- Tijdsdruk speelt een rol! Een volledig overzicht krijgen van de situatie van ouder en kind is vaak niet mogelijk in één gesprek.

- De complexiteit van de hulpverlening bemoeilijkt het krijgen van een overzicht.
- Aandacht voor de afwezige ouder is niet vrijblijvend naar de aanwezige ouder toe. Moet die aandacht altijd of enkel in nood?
- We werken vraaggestuurd, met als gevolg dat de andere ouder zelf initiatief moet nemen om contact te zoeken en info te vragen.

Aandachtspunten

- Uitwisseling van gegevens kan ook via email, dat drukt de kosten.
- Aanwezig zijn op informele momenten (vb. oudergroepen op school...) is belangrijk.
- We moeten een gevoel van gelijkwaardigheid nastreven bij elke ouder.
- Empathie, ook voor de ouder waar het kind niet dagelijks bij verblijft. Het vernemen van kleine, concrete zaken over zijn kind betekent heel veel voor een ouder.
- Waar mogelijk onze hand uitreiken (naast vraaggestuurd werken).
- We kunnen eventueel bemiddelen wanneer rechtstreeks contact tussen ouder en school niet mogelijk is, wanneer de draagkracht van de ouder niet groot genoeg is.
- Aan ouders duidelijk maken wat van hen verwacht wordt, helpt hen (in plaats van te veronderstellen dat ze het zelf zullen vragen).
- Bij echtscheiding of plaatsing inspanning proberen doen om alle partners te bereiken.
- Vorming volgen rond de beleving van mensen in moeilijke situatie

VI. Visie van het Agentschap Jongerenwelzijn Oost-Vlaanderen

1. Herhaaldelijk werd de vraag gesteld naar de stem/inbreng van jongerenwelzijn VI op de ronde tafels. Onze afwezigheid t.a.v. alle aanwezigen is betekenisvol, vooral t.a.v. aanwezigheid voorzieningen jongerenwelzijn.
2. Er is heel wat inzet van de ouders om hun stem te laten horen met getuigenissen enz.. Zij zijn zeer vragende partij dat betrokken actoren luisteren. Het gaat om ouders die 'al het een en ander doorgewerkt hebben' en waar wij als professional wat van te leren kunnen hebben.
3. Ouders vragen aandacht voor de breuk die er ontstaat als hun kinderen geplaatst worden en zij plots op een andere school terecht moeten. Zij vragen extra zorg van de school en van jongerenwelzijn, en lijken die eerder van jongerenwelzijn te ontvangen dan van de schoolcontext.
(Wij denken dat consulenten gelijke ervaringen hebben.)
4. Ouders vragen meer personeel en middelen bij de organisaties/voorzieningen die hen in een risicosituatie begeleiden.
5. Ouders drukken op het belang van huisbezoeken (meer kansen op dialoog) en de waardevolheid van deze setting.
6. Iedereen is zoekende hoe de fysiek afwezige ouder, aanwezig te maken, ook wij als jongerenwelzijn erkennen dit als een heel belangrijk thema en prioriteit, o.a. bij partnerscheiding van de ouders.
7. Ouders ervaren het als een belangrijke barrière dat scholen (en ook ruimer de maatschappij) een negatieve perceptie hebben op de betrokkenheid van jongerenwelzijn, en dat hen dat als gezin nog kwetsbaarder maakt en kansen ontnemt, net in een moeilijke fase in hun leven.
8. Ouders vragen begrip voor de effecten van financiën, hoe dit hen actief kansen ontnemt om hun kinderen te bezoeken, om voor eten te zorgen en dat dit niets met hun inzet of motivatie te maken heeft, maar alles met dingen niet kunnen doen. Dat wij dit ervaren als een heel belangrijk structurele – beïnvloedende gezinsrealiteit waar we net weinig invloed op ervaren.

9. Scholen lijken eerder de kijk te hebben op ouders
“als ze eens zouden willen dan zouden ze wel kunnen ...” .
Dit perspectief/stigma ervaren ouders niet vanuit jongerenwelzijn,
wij denken dat wij dit (h)erkennen en ouders hierin ook (h)erkennen.
10. Ouders vragen dat alle betrokkenen zorg dragen voor hun rechten
als ouders, ouders ervaren dat dit vooral dreigt mis te lopen in
voorzieningen met weinig personeelskader om dit samen met de
ouders op te nemen.
11. Als jongeren geplaatst worden dan wordt vaak (te) sterk in de
richting van jongerenwelzijn gekeken en vooral in de richting van
de plaatsende instantie: het perspectief vernauwt ten nadele van
de jongere en zijn gezin. Wij stellen deze dynamiek vast en zijn
vragende partij dat scholen zelf blijven communiceren met ouders.
12. De sociale diensten jeugdrechtbank en comité dragen veel zorg
naar de vertrouwelijkheid van de maatregel.
13. Scholen vragen “heeft uw kind een dossier bij de sociale dienst
jeugdrechtbank of comité. Wie heeft toegang tot deze informatie
in de scholen en wat is de rol van de zorgcoördinator?”
14. Het thema partnerscheiding en informatiestromen is een moeilijke
evenwichtsoefening, bijvoorbeeld een ‘verbod van contact’ wordt
door de jeugdrechter heel uitzonderlijk uitgesproken, toch is de
perceptie dat dit snel gebeurt.

VII. Scholen

Stellingen waar we achter willen staan - goede ideeën

- Het is echt belangrijk te investeren in het verkleinen van de kloof tussen de leefwereld van gezinnen (in armoede) en de school.
- De school kiest voor een principiële openheid in het belang van het kind. Iedere partner moet kunnen zeggen wat hij wil. De school wil luisteren en er rekening mee houden.
- In contacten met leerkrachten is het gevoel van gelijkwaardigheid voor ouders heel belangrijk. Ouders vragen om empathie: dat er gezien wordt dat ook zij ouders met gevoelens zijn, ook al is het kind niet dagelijks bij hen.
- Een voor iedereen duidelijk en werkbaar wettelijk kader m.b.t. rechten van gebroken gezinnen in hun omgang met kinderen en met scholen, is noodzakelijk.

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- De leefwereld van de ouders en deze op school zijn vaak heel verschillend. Beide partners moeten 'schrik' overwinnen om met mekaar in communicatie te gaan.
- Taalbarrière: de schooltaal en de taal van de gezinnen verschilt en schept afstand. Bij anderstaligen is er een extra barrière.
- Juist de ouders die we nodig hebben, bereiken we niet.
- Weinig empathie bij leerkrachten voor sommige ouders. De interesse van de ouders wordt vaak niet gezien.
- Soms is de situatie complex. De school weet niet precies wat er aan de hand is, wil tactvol en discreet zijn en is bang fouten te begaan.
- Slecht communiceren over schoolkosten kan verstrekende gevolgen hebben: jongeren die er onderdoor gaan, spijbelen, weglopen, geplaatst geraken....

Aandachtspunten

- De inschrijvingen verzorgen en ouders welkom heten. Dit moment beter benutten: het belang van oudercontacten onderstrepen (bij ouders en personeel) en de financiële problemen bespreekbaar maken.
- De briefwisseling moet in een meer begrijpelijke taal gebeuren. Ook het schoolreglement moet goed leesbaar zijn.
- Informatie moet vroeger doorgegeven worden aan ouders.
- Ouderwerkingen binnen of buiten de school, waar ouders en leerkrachten elkaar ontmoeten, los van de concrete situaties, bieden ongelooflijke kansen.
- Ouders contacteren: telefonisch contact is laagdrempelig en daarin kan afgetast worden welk verder contact mogelijk/wenselijk is (afpraak op school, op CLB, thuis...)
- Hoe draag je bij tot het doorstromen van informatie naar de afwezige ouder?
- Brugfiguren laten werken aan en verzorgen van de communicatie met alle ouders. Ze kunnen een schakel zijn tussen school en thuis.
- Er is vraag naar blijvende vorming voor de leerkrachten over armoede, communicatie met gezinnen, wegwerken van vooroordelen....
- De school stuurt een kopie van het schoolrapport op, op vraag van de afwezige ouder.
- Solidariteit onder rijke/arme scholen: het sneeuwbaaleffect waardoor sommige scholen met een goede zorg voor kansengroepen nog meer zorgleerlingen aantrekken.

VIII. Pleegzorg

Stellingen waar we achter willen staan – goede ideeën

Volgende zaken zijn reeds operationeel. De mate waarin is nog afhankelijk van de verscheidenheid in gezinnen, scholen, de historiek van de hulpverlening,...

- Bij de aanvang van een plaatsing willen we duidelijk en betrouwbaar zijn. We gaan na welke plaats de ouders verlangen ten opzichte van de schoolloopbaan van hun kind, en of deze verwachtingen haalbaar zijn. Dit doen we vanuit de idee dat een ouder geïnteresseerd is in de schoolloopbaan van zijn/haar kind.
- We gaan er van uit, daar waar realistisch, dat de inschrijving van zijn/haar kind op school gebeurt mét de ouder(s) en de pleegouder(s).
- In de samenwerking met de pleegouders en met de school proberen we zo betrouwbaar en concreet mogelijk te zijn: ontvangen van rapporten, uitnodigingen voor schoolfeestjes, oudercontacten,... Concrete afspraken nemen we op in onze *verslaggeving*³. De samenwerking zal worden bewaakt en bijgestuurd daar waar we ongenoegens, onduidelijkheden of conflicten voelen.
- Het schools functioneren van de kinderen wordt ook met de ouders besproken: schools functioneren is een evaluatiepunt binnen onze verslaggeving.
- Binnen onze verslaggeving noteren we ook het aantal contacten die er met de ouders zijn geweest, idem voor de contacten die er met de school waren.

³ Als we spreken over verslaggeving hebben we het over de evolutieverslagen die we zesmaandelijks maken en bespreken met de plaatsende instantie, het natuurlijk gezin en het pleeggezin.

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- Continuïteit in de contacten en de afspraken kan niet altijd voldoende gewaarborgd worden: de situatie van de ouder verandert dikwijls, soms zijn de ouders (tijdelijk) moeilijk te bereiken, er gebeurt een wissel in de begeleiding of bij de leerkrachten, er moet snel op de bal gespeeld worden,...
- Duidelijkheid blijven scheppen naar de scholen: wie wanneer betrokken moet worden, wie de betrokkenen zijn,... blijft complex. De school is een groot orgaan, met veel opdrachten en te weinig (?) middelen om zich 'aanklampend' op te stellen t.a.v. een individueel gezin.

Aandachtspunten

- Het kind zelf wil niet steeds dat de ouder nog (sterk) betrokken wordt op het schools functioneren (bijvoorbeeld schamen zich over de problematiek, de armoede,...).
- Elke begeleider, consulent, school, elk kind, natuurlijk gezin, pleeggezin is anders. Accenten kunnen verschillen.

IX. Dagcentra

Stellingen waar we achter willen staan - goede ideeën

- Contacten met school steeds in samenspraak met ouders/jongere laten lopen.
- Ouders aanspreken op hun sterktes en verantwoordelijkheid.
- Er is een verschil tussen leermoeilijkheden en gedragsmoeilijkheden op school, dus ook verschil in aanpak, verschil in contactpersoon.
- Afwezige ouder bespreekbaar stellen.
- Benadrukken van het belang een goede communicatie te onderhouden tussen ouder en school, niet enkel communiceren bij problemen.

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- Hulpverlening wordt te vaak gezien als aanspreekpunt zowel naar school als naar de ouder toe. Hierdoor vergroot de kans dat school en ouder niet meer rechtsreeks communiceren.
- Zowel ouders als leerkrachten kennen onvoldoende elkaars leefwereld; dat zorgt voor misverstanden.
- Leerkrachten zijn niet zo makkelijk bereikbaar, hoewel ze goede aanspreekpunten kunnen zijn.

Aandachtspunten

- Opletten om als hulpverlener niet eenzijdig gebruikt te worden betreffende communicatie tussen school en ouders. Onze taak is eerder de communicatie te ondersteunen.
- De afwezige ouder bespreekbaar stellen binnen de gezinsbegeleiding.
- We hebben niet altijd vat op de betekenis van woorden. Inhouden van woorden zijn vaak verschillend voor ouder, leerkracht en hulpverlener. We gebruiken dezelfde woorden, maar ervaren andere betekenissen.

X. MPI's

Stellingen waar we achter willen staan - goede ideeën

- We bespreken de handelingsplannen met de ouders.
- We letten tijdens de handelingsplannen op de formulering en ons taalgebruik. Ook mandelinge taalgebruik is belangrijk.
- We zijn een brug tussen ouders en school.
- We zijn bewust van en besteden actief aandacht aan de vragen van ouders.
- We creëren een omgeving waar ouders zich welkom voelen.
- We vragen de medewerking van alle collega's (school, therapeuten, leefgroepen) en directie om rond dit thema mee te denken.

Knelpunten die bestaan en die we willen aanpakken

- Het blijft moeilijk ouders naar het MPI te krijgen. De drempel is voor ouders vaak nog te groot.
- Ouderparticiperende projecten opstarten en organiseren is heel tijdsintensief, het vraagt tijd die er niet altijd is.
- Bij gescheiden ouders is samenwerking met beide ouders soms heel moeilijk. We worden soms ongewild in een onmogelijke tussenpositie gestoken.
- De wetgeving verplicht school/MPI om beide ouders te contacteren, wat in praktijk niet altijd gebeurt.

Aandachtspunten

- De houding van hulpverleners tijdens besprekingen is heel belangrijk.
- Rekening houden met de financiële zorgen van ouders bij het opstarten en organiseren van ouderparticiperende projecten.
- Empowerment blijft belangrijk.

XI. Thuisbegeleiding

Stellingen waar we achter staan

- De achterliggende visie dat beide natuurlijke ouders belangrijk zijn voor een kind: we maken in de gezinsbegeleiding de afwezige ouder/ kind aanwezig via gesprek of methodiek.
- We spreken ouders aan op hun sterktes: ouders zijn actieve partners die we ondersteunen in hun vraag naar contact.
- De wijze van ondersteuning hangt af van het mandaat van de hulpverlener (welke vraag stellen de ouders), en binnen welk kader - en met welke opdracht - de hulp georganiseerd wordt.
- Tijd investeren in contacten tussen ouders en school is belangrijk en zinvol: overleg met scholen gebeurt met de ouders erbij. Als het gaat over jongeren is het belangrijk dat zij ook aanwezig zijn op gesprekken.
- Het is belangrijk om contacten tussen ouders en scholen te hebben vooraleer er problemen zijn, zodat de kans op positieve contacten verhoogt.
- Een goed juridisch kader rond deze problematiek zou veel duidelijkheid scheppen.

Knelpunten

- Leerkrachten zijn vaak het interessantste aanspreekpunt, maar zijn niet altijd makkelijk te contacteren.
- Binnen de veelheid van problemen in de gezinnen, krijgt de vraag naar contact met school rond het afwezig kind (in het gezin) niet altijd prioriteit van begeleider/verwijzer.
- Het mandaat binnen gezinsbegeleiding naar de afwezige ouder is beperkt: we kaderen dit naar deze ouder (als die een vraag stelt) en geven info welke diensten hem/haar kunnen helpen.

- Scholen/ hulpverleners gaan heel verschillend om met vragen naar contact, dit maakt het onvoorspelbaar en is niet altijd ondersteunend voor ouders en begeleiders.
- De ouder binnen de gezinsbegeleiding informeert niet altijd de andere ouder. De thuisbegeleider respecteert dit, maar kan het wel bespreekbaar maken (afwezige ouder/kind aanwezig maken).

Aandachtspunten

- Goed doorpraten met de ouders waarom een vraag naar contact met afwezig kind niet altijd prioriteit krijgt (spanningsveld tussen aanwezige problemen en beschikbare begeleidingstijd).
- De afwezige ouder/kind een plaats geven in het gezin waarin gewerkt wordt.

Deel 3: Knelpuntennota⁴

Binnen de werkgroep onderwijs van De Zuidpoort, vereniging waar armen het woord nemen, werkten we drie jaar rond het thema "Ouder, je bent het en blijft het!". Met het project wilden we het recht op betrokkenheid voor ouders die door een echtscheiding of een plaatsing van hun kinderen aan de zijlijn geraakt zijn, onder de aandacht brengen. Zodoende gingen we ook in dialoog met allerhande partners uit de onderwijs- en welzijnswereld.

In deze nota formuleren wij een aantal knelpunten die wij gaandeweg hebben ontdekt, met de bedoeling deze bij de beleidsmakers onder de aandacht te brengen zodat er gepaste oplossingen of aanbevelingen (aan scholen, ondersteuners, jeugdrechtbank, enz.) geformuleerd worden voor de toekomst. Wij doen ook zelf hier en daar een suggestie tot aanbeveling.

Ook al horen we (en ondervinden we soms) dat scholen steeds meer aandacht besteden aan de communicatie met ouders en ook al horen we dat bij de inschrijving de vraag over hoe er moet gecommuniceerd worden met de afwezige ouder steeds vaker expliciet wordt gesteld, we vinden toch dat er in de praktijk nog heel wat kan en moet verbeteren. We beseffen en begrijpen maar al te goed dat bij het verzamelen van de gegevens bij de inschrijving de school volledig afhankelijk is van de aanwezige ouder en dat de school van haar kant ook met knelpunten te kampen heeft waartegen ze zich juridische wenst in te dekken.

Via deze nota willen we echter een aantal problemen en knelpunten vanuit 'ons' perspectief belichten en op scherp stellen in de hoop inspiratie te vinden om samen, vanuit een betere kennis van elkaars standpunten, stappen te zetten om de concrete situatie structureel te verbeteren, voor ouders én kinderen.

In deze nota bespreken we de verschillende knelpunten die in de gesprekken naar boven kwamen, dit met bijzondere aandacht voor het juridisch aspect. De knelpunten zijn gegroepeerd volgens de dialoogpartner aan wie we onze boodschap specifiek richten.

⁴ Deze knelpuntennota wordt ook bezorgd aan het beleid op lokaal, Vlaams niveau, zowel aan de departementen onderwijs, welzijn als justitie.

I. School

1. **Het recht op informatie over ons kind op school is onvoldoende gegarandeerd.**

Ervaring: Marie komt na jaren te weten dat haar ex-man al stapels papieren in het dubbel heeft ontvangen met de vraag om een exemplaar aan haar door te geven. Dit is nooit gebeurd.

De school gaat uit van een gezamenlijke uitoefening van het ouderlijke gezag en de instemming van de afwezige ouder. Dit betekent concreet dat de school veronderstelt dat gescheiden ouders info betreffende hun kind aan elkaar doorgeven en dat ze beiden akkoord gaan met keuzes die ze over hun kind maken. Dit leidt tot een eerste knelpunt.

Veelal vertrouwen de scholen volledig op de ouder die het kind komt inschrijven. Scholen gaan ervan uit dat de communicatie die tussen de school en de inschrijvende ouder plaats vindt, wordt doorgegeven aan de andere ouder. In de praktijk is dit niet altijd zo.

Goed voorbeeld uit de praktijk:

In Klasse lazen we een getuigenis van een opvoedster in een gemeenschapsschool, die uitlegt hoe op haar school zeer consequent beide ouders betrokken worden.

Voorstel:

- Een standaard inschrijvingsformulier waarin het adres van alle opvoedingsverantwoordelijken opgenomen kan worden (gescheiden levende ouders, pleegouders of instelling), voorzien van een luik 'doorgeven van info over jouw kind op school'.
- Een basisrichtlijn/procedure voor scholen waarin staat dat de school verantwoordelijk is voor het terecht komen van de informatie bij alle opvoedingsverantwoordelijken, tenzij anders afgesproken of tenzij uitspraken van de rechter dit niet toelaten.
- voorstellen van formulering:
"iedere ouder krijgt informatie over zijn kind op onze school",
"wij als school zijn hiervoor verantwoordelijk en communiceren rechtstreeks met alle opvoedingsverantwoordelijken over inschrijving, rapport, keuze van richting, oudercontact, schoolreizen, enz.",
"bij een gerechtelijke beslissing van contactverbod of ontzetting uit ouderlijk gezag is het de ouder of opvoedingsverantwoordelijke die hiervoor een vonnis voorlegt aan de school".

- De inspectie ondersteunt de scholen en controleert hen rond de toepassing van de basisrichtlijn/procedure.
- Een dossier rond dit thema in "Klasse voor ouders" en "Klasse voor leerkrachten" (tijdschrift onderwijs), zodat ouders en leerkrachten hierover geïnformeerd worden.

2. De instemming van beide ouders is nodig, maar dikwijls worden niet beide ouders gecontacteerd.

Ervaring: Lien heeft een verklaring ondertekend dat haar ex-partner instemt met haar beslissing hun dochter godsdienst te laten volgen, zonder het hem gevraagd te hebben. Dit is omdat ze het echt niet zag zitten om hierover met haar ex-partner in overleg te gaan.

Vanuit praktisch oogpunt is het gemakkelijker voor een school om de instemming van de andere ouder te veronderstellen en zich juridisch in te dekken door de inschrijvende ouder volgende tekst te laten ondertekenen: "De inschrijvende ouder verklaart t.o.v. de school in toepassing van artikels 374 B.W. en 375 B.W. te handelen met instemming van de andere ouder". Voor allerlei beslissingen is het akkoord nodig van beide ouders, bijvoorbeeld godsdienst of zedenleer, studierichting en zelfs schoolkeuze. Dit leidt tot problemen, aangezien sommige ouders, omwille van hun moeilijke omstandigheden, moeite hebben om hierover met hun (ex-)partner te communiceren. We vinden het daarom juist dat de vraag door de school aan beide ouders wordt gesteld. We beseffen dat als er geen akkoord is over de schoolkeuze, het kind jammer genoeg niet kan ingeschreven worden (zie knelpunt 10).

Er moeten oplossingen gezocht worden voor situaties (zie justitie) waarbij de rechtstreekse communicatie tussen beide ouders moeilijk is.

3. Bij de inschrijvingen worden niet altijd beide ouders gehoord.

Ervaring: Sandra vertelt bij inschrijving dat haar ex-partner uit de ouderlijke macht is ontzet. Wanneer die ex-partner met de school contact opneemt, kan hij met een vonnis bewijzen dat Sandra exclusief ouderlijk gezag heeft waardoor hij wel recht blijft hebben op informatie en contact. Maar er zijn ook ouders die deze stap niet zetten, en zo volledig uitgesloten worden van informatie over hun kind en zijn schoolloopbaan.

De inschrijvende ouder geeft niet altijd correcte informatie, omdat hij/zij zelf niet goed kan interpreteren wat er in het vonnis staat, of omdat hij/zij de andere ouder bewust niet wil betrekken bij het schoolgebeuren. Voor de school is het onduidelijk wat de rechter inzake het ouderlijk gezag heeft uitgesproken. Daarom vragen de scholen naar een uittreksel van het vonnis van de rechter dat duidelijkheid schept inzake het omgangsrecht en het ouderlijk gezag. Daartegen zijn er verschillende bezwaren, ouders vinden met name dat hun privacy geschonden wordt, kinderen in moeilijke situaties veranderen veel van school.

Voorstel:

- De school (en niet de inschrijvende ouder) contacteert de andere ouder en deze kan, indien nodig, met een uittreksel uit het vonnis bewijzen dat hij/zij recht heeft op informatie of beslissingsrecht heeft.
- Ouders worden meer op de hoogte gebracht van hun rechten met betrekking tot informatie over school en dergelijke.

4. Privacy en veiligheid tegenover de andere ouder worden soms geschonden.

Ervaring : Ik heb er niets op tegen dat mijn ex geïnformeerd wordt, maar wel dat hij op een dag aan de schoolpoort of aan ons deur zou staan. Kunnen rapporten doorgestuurd worden zonder contactgegevens van de school of het kind?

Voorstel :

- Schooldocumenten bevatten geen privégegevens van de overige partners wanneer de ouder, bij wie het kind woont, deze bezorgdheid uit.

5. Het inschrijvingsformulier houdt onvoldoende rekening met alle soorten ouders.

Ervaring: Ik ben samen met de pleegouders mijn zoon gaan inschrijven in de school. Op dit moment stelde ik dan ook de vraag om de rapporten naar me door te sturen. Op het inschrijvingsformulier was er echter geen plaats meer om mijn adres te noteren. Dit werd op een apart briefje genoteerd. Toen ik later geen rapporten ontving, zei de school dat ze mijn adres niet hadden ontvangen. Waarschijnlijk was het briefje verloren geraakt.

Ouders wensen dat het standaard wordt dat er op inschrijvingsformulieren plaats is voor alle soorten ouders, dat zijzelf als ouder kunnen tekenen en pleegouders of anderen een eigen vakje krijgen.

Voorstel :

- Op het inschrijvingsformulier wordt rekening gehouden met alle soorten ouders, hierbij wordt een luik 'doorgeven van info over jouw kind op school' voorzien.

6. Afspraken worden niet consequent nageleefd.

Getuigenis : Een moeder was blij dat ze voor de eerste maal betrokken werd bij de inschrijving van haar kind in een nieuwe school. De directie beloofde haar alle rapporten te bezorgen en haar op te bellen als er speciale dingen te vertellen waren. Dit werd echter nooit uitgevoerd, zelfs niet toen er ernstige gedragsproblemen bij het kind werden vastgesteld.

Ouders zijn heel blij wanneer er beloftes worden gemaakt waardoor hun betrokkenheid erkend wordt. Wanneer dit echter niet consequent wordt toegepast in meerdere situaties, zijn ouders snel teleurgesteld. De kans is dan groot dat ze zich uit het schoolgebeuren terugtrekken.

Voorstel :

- De volgende punten worden in het inschrijvingsformulier opgesomd en kunnen door de ouders aangestipt worden. Onderstaand lijstje kan als leidraad dienen bij het eerste gesprek met een ouder:
- uitnodiging ouderavonden
- (kopie van) rapporten
- de schoolagenda of het communicatieschriftje, of een tweede exemplaar ervan, naast dat voor de persoon bij wie het kind verblijft.
- tussentijdse evaluaties
- het kind mogen afhalen
- verwittigd worden in noodsituaties (bvb. ongeval, hevige conflicten op school)
- doktersonderzoeken
- geïnformeerd worden over uitstappen
- gehoord worden in situaties als pesten en gepest worden, vechten, aangevallen worden, evengoed als jouw kind het probleem stelt (roken, drugs, stelen, spijbelen, pesten)
- info over bijlessen, leerproblemen
- info over logopedie, revalidatie, therapieën van je kind.

II. Justitie

7. Juridische uitspraken worden slecht gecommuniceerd.

Ervaring: Peggy's dochter was wegens omstandigheden in een MPI geplaatst. Peggy vernam van een van de hoofdopvoeders van het MPI tijdens het oudercontact dat het de laatste de laatste dag was voor haar dochter in dit MPI. Zij werd ingeschreven in een MPI in een andere stad. Peggy wist van niets. De jeugdrechter had het zo beslist.

In de praktijk blijkt dat sommige ouders door het gerecht volledig buiten spel worden gezet. Dit blijkt occasioneel voor te vallen bij de tussenkomsten van de bijzondere jeugdzorg en bij echtscheidingen. Ook voor de scholen wordt het dan onmogelijk om deze ouders bij het schoolgebeuren te betrekken.

Voorstel :

- Toevoeging van een appendix bij gerechtelijke uitspraken over de rolverdeling tussen ouders en/of andere opvoeders wat de opvoeding en de verantwoordelijkheid tegenover de school betreft. Dit moet in eenvoudige, begrijpelijke taal geschreven zijn.
- Wanneer gerechtelijke beslissingen worden uitgesproken, wordt er een dialoog met de ouders opgestart. In deze dialoog is er oog voor de motivering, concrete gevolgen en de verwachte effecten.

8. Niet alle opvoedingssituaties zijn juridisch geregeld.

Ervaring: Omdat er niets op papier stond, kon mijn schoonfamilie mij volledig buiten spel zetten. Zij hebben alle contacten met het begeleidingstehuis en de school volledig voor zich opgeëist.

Ouders ondervinden dat in de praktijk niet altijd rekening wordt gehouden met hun eigen bijzondere situatie. Soms is het vonnis (bvb. inzake echtscheiding) nog niet uitgesproken en verkeren de ouders in een onzekere situatie. Soms leven ouders jaren feitelijke gescheiden, of groeit het kind elders op omwille van een plaatsing, een vrij verblijf bij een familielid, enz. . Ook in deze situaties hebben de ouders recht op betrokkenheid en informatie inzake hun kind. Vaak worden zij in dergelijke situaties niet of nauwelijks betrokken. Wij pleiten hier voor juridische duidelijkheid.

Voorstel :

- Toevoeging van een appendix bij gerechtelijke uitspraken over de rolverdeling tussen ouders en/of andere opvoeders wat de opvoeding en de verantwoordelijkheid tegenover de school betreft. Dit moet in eenvoudige, begrijpelijke taal geschreven zijn.

Voorstel :

- Er worden meer en betere basisrichtlijnen en procedures uitgewerkt.
- De inspectie krijgt de taak om scholen te ondersteunen en te controleren rond de toepassing van de basisrichtlijn/procedure.
- Tijdens de doorlichting wordt de betrokkenheid van ouders afgetoetst.

IV. CLB

12. De rechten van de minderjarige en deze van de ouders zijn niet voldoende op elkaar afgestemd.

Ervaring: 'Het is doodnormaal dat een kind dat bijvoorbeeld iets op zijn kerfstok heeft, zijn ouders buiten de school wil houden.

Hoe waren we zelf? Maar als je dat zo laat, kunnen de problemen uit de hand lopen, en dan weten ze ons dikwijls wél wonen!'

Scholen ervaren het ook als een knelpunt om ouders te informeren als het kind aangeeft dat hij of zij niet wil dat die ouder geïnformeerd wordt (zie hoorrecht van het kind). We vragen dat er heel voorzichtig wordt omgesprongen met deze vraag. Wordt er rekening gehouden met deze vraag van kinderen met niet-gescheiden ouders?

Het CLB zou een grote rol kunnen spelen in het zoeken naar de reden van de vraag van het kind. Ouders ervaren echter dat het CLB moeilijk te bereiken is.

Het CLB vraagt van het beleid de mogelijkheden om directer te kunnen handelen naar ouders die aan de zijlijn zijn geraakt. Nu worden zij beperkt door het principe dat alles vraaggestuurd moet zijn. Juist deze ouders stellen moeilijk zelf de vraag. Het CLB zou gemakkelijker kunnen bewaken dat zoveel mogelijk beide ouders betrokken worden in schoolse aangelegenheden, als hen dat expliciet als kernopdracht wordt gegeven. Zo krijgen zij het mandaat om ouders die buiten zicht zijn geraakt te benaderen.

Voorstel :

- Er wordt met meer omzichtigheid omgesprongen met de richtlijn van het CLB rond het recht van kinderen om vanaf een bepaalde leeftijd zelf te kiezen wanneer hun ouders betrokken worden.
- Het CLB krijgt binnen haar kernopdracht meer ruimte om alle ouders te betrekken.

13. Het recht op medische zorg van het kind hangt nog te veel af van de thuissituaties.

Ervaring: 'Er blijken in de familie van de vader van mijn dochter vermoedens te zijn van een genetische aandoening. Hij heeft mijn dochter niet erkend, en wil ook geen communicatie over haar. Ik heb er over gehoord, en wil dat mijn dochter ook onderzocht wordt, of dat ik er met de dokter van het onderzoek kan over praten. Waar moet ik me wenden met mijn vraag? Mag de arts van het CLB hier bemiddelen? Wat als mijn ex en ik niet akkoord zijn over een inspuiting of een onderzoek van het kind welke de school of het CLB voorstelt?'

Ouders vinden dat het belang van het kind doorslaggevend moet zijn als er sprake is van nood aan medisch handelen. Hier kan het ronduit onverantwoord zijn als de medische zorg niet wordt gegeven of onderzoek niet wordt uitgevoerd, omwille van problemen rond akkoord, niet voldoende moeite om de andere ouder te bereiken en de situatie uit te leggen, enz. .

De schoolarts heeft in deze discussie een bijzondere positie. Hij/Zij heeft de mogelijkheid tot gedeeld medisch geheim met de andere artsen. De schoolarts kan mee ingezet worden om er voor te zorgen dat kinderen hun recht op medische zorg krijgen, ook al wordt dit bemoeilijkt door conflicten in de thuissituatie.

Voorstel:

- Brede medische zorg staat in de kernopdracht van de schoolarts.

V. Ouders

14. Alleenstaande ouders die het kind wel alleen thuis opvoeden, stellen zich vragen over de rechten en de plichten van de andere ouder.

Ervaring: Saskia vertelt dat zij niet wil dat haar ex beloond wordt met allerlei informatie en rechten vanuit de school, als hij op geen enkele manier vader wil zijn voor haar dochter. Hij mag ook eens interesse tonen in wat zij beleeft op school, interesse hebben in haar taken. Haar dochter mist dit heel erg.

In de groep van De Zuidpoort werd deze verzuchting verder uitgesproken. Uiteindelijk werd weer gekozen voor 'het standpunt van de rechtvaardigheid'. Iedere nieuwe school waar het kind komt, kan best aan beide ouders de kans geven geïnformeerd te worden. Pas als die ouder daar duidelijk niet wenst op in te gaan, kan de school besluiten niet verder aan te dringen. Telkens de school een ouder aan de zijlijn contacteert, krijgt deze ouder een prikkel om zijn/haar interesse voor het kind weer op te nemen.

Er zijn al mogelijkheden voor opvoedingsondersteuning waarvan vooral ouders, pleegouders of voorzieningen waar het kind dagelijks verblijft, gebruik maken (bv opvoedingswinkels, CAW, enz.). Ouders bij wie het kind niet opgroeit, zouden evengoed moeten kunnen beroep doen op deze ondersteuning. Voor hen is het namelijk extra moeilijk hun interesse in het kind vorm te geven of de weinige momenten van samenzijn zinvol te laten verlopen.

Voorstel :

- Betrokken diensten zijn voldoende uitgerust om ook ouders bij wie het kind niet opgroeit, te ondersteunen bij de opvoeding.
- Er zijn meer middelen voor de 'neutrale ontmoetingsruimten'.

VI. Conclusie

Deze lijst met knelpunten en voorbeelden is zeker niet volledig. Vooral de situatie van ouders van kinderen in een pleeggezin, begeleidingstehuis of MPI blijft hier wat onderbelicht. Maar de kern blijft dezelfde: ouders willen een recht op betrokkenheid, ook al is hun kind niet meer dagelijks bij hen thuis. De mate van betrokkenheid en de vorm die eraan kan gegeven worden, hangt gedeeltelijk af van het juridisch statuut en de regels die daartoe opgesteld worden. De juridische afspraken kunnen een houvast bieden aan de school en het CLB, maar ook rechtszekerheid geven aan ouders.

Ouders vragen inderdaad naar een recht. Die vraag komt vanuit een heel diep besef dat zij van levensbelang zijn voor hun kinderen. Ze hebben immers zelf vaak ervaring met wat het betekent als die band geschaad is. Met deze visie staan zij niet alleen, menig wetenschapper en deskundige ondersteunt ze.

Maar een recht en de juridische duidelijkheid vormen niet het hele verhaal. Iedere situatie is verschillend. De behoeften en het aanvoelen van het kind kunnen verschillen. De draagkracht en de behoefte aan betrokkenheid van ouders ook. Er zijn ouders die zo gekwetst zijn, dat zij het hoofdstuk ouderschap willen afsluiten, en aan herhaalde oproepen om zich te bezinnen over de schoolse situatie van het kind nu geen boodschap hebben. Maar ouders geven ook aan dat hun situatie en ook zichzelf en hun relatie met het kind, kunnen veranderen. Dat op hun vraag nieuwe kansen moeten kunnen geboden worden. Er zijn andere ouders die het feit dat het kind op een andere plaats woont als een noodzaak in het belang van het kind aanvoelen, maar nog zo volledig mogelijk de ouderrol op zich willen nemen. Hun behoefte aan informatie gaat verder dan de grote lijnen en schoolprestaties, het gaat ook over het dagelijks wel en wee van hun kind. En daartussen zijn er vele grijs tinten. Juist daarom is een samenwerking tussen ouders, school, CLB en allerlei diensten zo belangrijk!

Dus naast een pleidooi voor juridische duidelijkheid, houden wij ook een pleidooi voor ruimte voor maatwerk. Zijn beide begrippen tegenstrijdig aan elkaar? Hoe kunnen beiden in de wetgeving en regelgeving verzoend worden? Dit lijkt ons een kluit voor onderzoek en doordacht beleid. Het is een opdracht die ons als vereniging waar armen het woord nemen te boven gaat. We hopen dan ook dat deze opdracht ergens een thuishaven vindt. Hierbij doen wij een oproep naar het beleid, zowel het departement onderwijs als het departement welzijn, om deze materie ter harte te nemen.

Medewerking

Aan de dialoog, waarvan deze brochure een weerslag is, hebben velen meegewerkt:

DE OUDERS van De Zuidpoort – Werkgroep Onderwijs samen met Antoinette Van Mossevelde en Sabine Burgelman

LEERPUNT- CENTRUM BASESEDUCATIE GENT VZW, An Bismans

SAMENLEVINGSOPBOUW GENT, Stéphanie Staiësse

LOKAAL OVERLEGPLATFORM Gent, Emiel Bogemans en Yves Van Moorleghem

VLAAMS NETWERK van verenigingen waar armen het woord nemen

ALLE DEELNEMERS en hun organisaties, Scholen, Brugfiguren, CLB en Welzijnsorganisaties, aanwezig op de Ronde Tafels van 23 maart 2007, 11 februari 2008, 13 maart 2008, 9 mei 2008

In het bijzonder de partners die meewerkten aan de documentaire 'Ouder, je bent het en blijft het!', zij die een voorstel van sectornota formuleerden voor hun eigen sector en zij die meewerkten aan het tot stand komen van de knelpuntennota.

Aan de vormgeving van de brochure werkten mee:

EINDREDACTIE: Els Hillaert

GRAFISCHE VORMGEVING: Yves Van Reusel,
www.hetgroenemonstertje.be

DRUK: maart 2009

Met de financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap